

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра економіки, права та управління бізнесом

РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня магістра
зі спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»
за освітньо-професійною програмою
«Економіка, планування та управління бізнесом»

на тему: **«АНАЛІЗ ТА ПРОГНОЗУВАННЯ КОН'ЮКТУРИ РИНКУ (НА ПРИКЛАДІ РИНКУ ТОМАТНОЇ ПАСТИ)»**

Виконавець:

студентка ФЕУП

Ткаченко Анастасія Олександрівна ____
/підпис/

Науковий керівник:

проректор з наукової роботи, д.е.н.,
професор

Ковальов Анатолій Іванович ____
/підпис/

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми полягає у тому, що на сьогоднішній день ринок томатної пасти України займає важливе місце в економіці країни. Це безпосередньо пов'язано з тим, що томатна продукція посідає значне місце у структурі споживання населення.

Продукція овочівництва є незамінним джерелом важливих речовин – вітамінів, поліфенолів, мінеральних та інших речовин, необхідних для нормальної життєдіяльності людини. Томати належать до найбільш цінних овочевих культур, є одним з основних джерел бета-каротину й аскорбінової кислоти. Томати, як первинна сировина, активно переробляються, формуючи широкий асортиментний спектр продукції, центральне місце в якому поряд з кетчупами і соусами займає томатна паста.

Серед дослідників, які приділили увагу цій темі, можна виділити: Тележенко Л.М., Оболенцева Л. В., Ільїн В. Ю.

Метою роботи є аналіз стану кон'юктури ринку томатної пасти в Україні, визначення перспектив розвитку.

Для досягнення поставленої мети визначені такі завдання:

- з'ясувати економічну сутність кон'юктури та необхідність її дослідження;
- визначити основні методи дослідження та прогнозування кон'юктури ринку;
- проаналізувати загальну місткість ринку томатної пасти;
- дослідити стан сировинного сектору та оцінити основні показники кон'юктури ринку томатної пасти;
- проаналізувати експортно-імпортний потенціал ринку томатної пасти;
- визначити проблеми, що стримують збалансований розвиток ринку томатної пасти;
- спрогнозувати розвиток ринку томатної пасти за допомогою виробничої функції Кобба- Дугласа;
- спрогнозувати обсяги виробництва томатної пасти в Україні на основі тренду і моделі сезонної хвилі;
- обґрунтувати шляхи підвищення ефективності функціонування ринку томатної пасти

Об'єктом дослідження є ринок томатної пасти України, який зазнав змін за часи існування країни, його стан та перспективи розвитку.

Предметом дослідження теоретичні, практичні аспекти вивчення кон'юктури ринку томатної пасти

Методи дослідження. Для дослідження поставлених завдань були використані загальноекономічні методи аналізу, а також кількісні та якісні методи:

- загальнонаукові: порівняння, аналогія
- економіко-статистичного аналізу: табличний, графічний, групування, класифікації;
- експертної діагностики: ранжирування, порівняння, оцінювання

- економіко-математичні: прогнозування, виробничі функції, модель сезонної хвилі, прогнозування на основі тренду.

Інформаційною базою дослідження слугували наукові публікації та монографічні видання вчених, матеріали наукових конференцій і досліджень, звіти та аналітичні матеріали відповідних державних органів, дані звітності офіційних статистичних збірників.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота магістра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та 5-х додатків. Загальний обсяг роботи становить 96 сторінок. Основний зміст викладено на 86 сторінках. Робота містить 20 таблиць, 15 рисунків.

Публікації. За результатами виконання кваліфікаційної роботи магістра опубліковано 1 статтю: «Аналіз та перспективи розвитку ринку томатної пасти в Україні» // Науковий студентський вісник – 2019. – № 31, Том 1.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі «**Теоретичні аспекти дослідження кон'юктури ринку**», розглянуто поняття та особливості дослідження кон'юктури ринку, методи дослідження та прогнозування кон'юктури ринку; аналіз ринку томатної пасти у системі ринків готової продукції.

У другому розділі «**Аналіз тенденцій розвитку ринку томатної пасти в Україні**» досліджено стан сировинного сектору та оцінено основні показники кон'юктури ринку томатної пасти в Україні; проаналізовано експортно-імпортний потенціал ринку томатної пасти; визначено проблеми, що стримують збалансований розвиток ринку томатної пасти в Україні.

У третьому розділі «**Перспективи розвитку ринку томатної пасти в Україні**» розроблено прогноз розвитку ринку томатної пасти за допомогою використання виробничої функції Кобба-Дугласа; розроблено прогноз економічної динаміки обсягів виробництва томатної пасти на основі тренду і моделі сезонної хвилі; обґрунтовано напрямки підвищення ефективності функціонування ринку томатної пасти.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження дозволило зробити висновки, основні з яких такі:

1. З'ясувавши економічну сутність кон'юктури та необхідність її дослідження можна дійти висновку, що у сучасному розумінні кон'юнктура характеризується сукупністю обставин, виявлених завдяки ринку, від яких залежать процеси піднесення або спаду напрути економічного розвитку і які відбивають їх. Таким чином, кон'юнктура вказує на сполучення обставин, від яких залежить і проявляється успіх господарської діяльності. Обов'язковою умовою дослідження кон'юктури ринку є постійне спостереження за ринком, оскільки ринок розвивається згідно з імовірнісними законами і піддається різним коливанням

2. Визначивши основні методи дослідження можна виділити наступні: метод порівняння; індексний метод; метод групувань; балансовий метод; кореляційно-

регресійний аналіз. В аналізі кон'юнктури ринку найчастіше використовується метод порівняння, за допомогою якого фактичні показники порівнюються з тими, що прогнозуються, а також із середніми даними, планом, найкращими показниками. Методика дослідження кон'юнктури – це послідовність дій та сукупність конкретних прийомів дослідження, котрі забезпечують аналіз сформованої ситуації на ринку і дають змогу розробити прогноз розвитку кон'юнктури на найближчу перспективу

Ринок томатної пасти в Україні має певний потенціал розвитку і вдосконалення, тому прогнозується подальше зростання обсягів виготовлення і збуту продукції. Рівень конкуренції є дуже високим, при цьому основна боротьба розгортається між вітчизняними виробниками, оскільки імпортери займають незначну нішу. Висока конкуренція зумовлює необхідність досягати високої якості при збереженні конкурентоспроможної ціни.

3. Проаналізувавши загальну місткість ринку томатної пасти в Україні, слід зазначити, що вітчизняні виробники практично повністю забезпечують внутрішню потребу ринку.

4. Дослідивши стан сировинного сектору та оцінити основні показники кон'юнктури ринку томатної пасти можна дійти висновку, що рівень конкуренції є дуже високим, при цьому основна боротьба розгортається між вітчизняними виробниками, оскільки імпортери займають незначну нішу. Висока конкуренція зумовлює необхідність досягати високої якості при збереженні конкурентоспроможної ціни. Ринок томатної пасти в Україні має певний потенціал розвитку і вдосконалення, тому прогнозується подальше зростання обсягів виготовлення і збуту продукції.

5. Проаналізувавши експортно-імпортний потенціал ринку томатної пасти спостерігається досить сильна конкуренція на європейському ринку і стандарти якості до продукції, томатна продукція користується неабияким попитом. Водночас європейський ринок – це найбільш прогнозований та вигідний з точки зору прибутковості ринок. Внутрішній ринок країни майже повністю задовольняє потреби ринку в обсягах продукції та потреба у імпорті зводиться до мінімуму. В середньому імпортується 1,5-2 тис. тон/рік. Найбільшими постачальниками готової томатної продукції в Україну є Китай і Італія. Продукція, що імпортується складає малий відсоток продукції еліт класу, або особливої, яку поки що ми не змозі виробити, але знаходимось на цьому шляху. Це є добра тенденція, яка зрушує економіку у позитивну сторону.

6. Визначивши проблеми, що стримують збалансований розвиток ринку томатної пасти, а саме: зношеність основних засобів виробництва підприємств і харчової промисловості, як наслідок, неефективне виробництво, низький рівень розвитку інфраструктури ринку тощо. Зростання цін на продовольство в Україні за низького рівня доходів населення призводить до недостатнього споживання основних видів продовольчої продукції порівняно з раціональними нормами харчування. Незважаючи на існуючі проблеми, Україна є одним з найбільших виробників та експортерів продукції томатної пасти у світі. Враховуючи численність його складових та розгалуженість галузевої структури, доцільним є

використання певною мірою як адміністративних, так і економічних методів регулювання ринку

7. Спрогнозувавши розвиток ринку томатної пасти за допомогою виробничої функції Кобба-Дугласа, можна дійти висновку, що на 2019 рік спостерігається тенденція до збільшення вартості реалізованої продукції з плином часу, що у свою чергу перетинається з прогнозами лінії тренду та вказує на те, що дана тенденція діюча. Так на 2019 рік вартість реалізованої продукції передбачається у розмірі 2 605 721 тис грн. Прогноз знаходиться в діапазоні нижнього та верхнього довірчого інтервалів, які дорівнюють 2 241 307 та 3 029 384 відповідно. При даних розрахунках можливе відхилення у більшу, або меншу сторону у розмірі 130 286,05 тис грн.

Якщо розглядати 2020 рік, чітко видно, що зберігається тенденція до збільшення вартості реалізованої продукції, вартість якої передбачається у розмірі 2 728 274 тис грн, що також вказує на те, що тенденція діюча. Прогноз знаходиться в діапазоні нижнього та верхнього довірчого інтервалів, які дорівнюють 2 312 084 та 3 219 414 відповідно. При даних розрахунках можливе відхилення у більшу, або меншу сторону у розмірі 136 413,7 тис грн.

З достовірністю у 95% можна сказати, що прогноз буде знаходитись в діапазоні нижнього та верхнього довірчого інтервалів.

8. Спрогнозувавши обсяги виробництва томатної пасти на основі тренду і моделі сезонної хвилі дуже чітко спостерігається циклічність у даному виробництві, підтвердженню цього є те, що виробництво томатної пасти залежить від часу та обсягів вирощування томатів. З прогнозу видно, що найбільша частка виробництва продукції припадає на III та IV квартали, в наслідок того, що це літо та осінь є часом збору томатів у сільському господарстві, це свідчить про те, що підприємства з виробництва томатної пасти мають достатню кількість сировини. У I кварталі спостерігається вже невеликий спад обсягів виробництва в наслідок використання остатків сировини, а у II кварталі спостерігається зовсім незначне виробництво продукції в наслідок майже повної відсутності у цей період року сировини (більшість підприємств працюють у цей час на імпортованій сировині).

Розроблений на 2019-2020 роки прогноз вказує на збільшення обсягів виробництва томатної пасти. Так на 2019 рік прогнозний обсяг склав 130,35 тис т, що на 16,15 тис т у порівнянні з 2018 роком, а прогнозний обсяг на 2020 рік склав 142,29 тис т, що на 28,9 тис т більше у порівнянні з 2018 роком, та на 11,94 тис т більше у порівнянні з прогнозованим обсягом у 2019 році. Розраховавши за кварталами прогнозовані у 2019-2020 нижній та верхній довірчий інтервал виробництва томатної пасти, можна з достовірністю у 95% стверджувати, що прогноз буде знаходитись у знайденому інтервалі. Дане збільшення обсягів виробництва томатної пасти свідчить про наявність резервів ефективності даного ринку та можливого розширення ринків збуту.

9. Обґрунтувавши напрямки підвищення ефективності ринку томатної пасти в Україні, можна виділити наступні:

-управління розвитком ринку на основі СЕП (стимулювання розширення пропозиції, регулювання експорту та імпорту, переорієнтація виробництва за умов прогнозного зниження попиту, стимулювання попиту)

- виробництво сировини (розвиток кооперації, розвиток вітчизняного виробництва, активізація державної підтримки, забезпечення інвестиційної привабливості)

- виробництво продукції (розвиток переробного виробництва, впровадження нових технологій, посилення захисту вітчизняного товаровиробника, приведення продукції у відповідність до міжнародних стандартів якості)

- реалізація продукції (розвиток фірмових магазинів, будівництво технологічних складів, впровадження системи холодних ланцюгів, законодавчий захист місцевого виробника)

- розвиток продукції (розширення пропозиції продукції на ринку, приведення номенклатури і асортименту продукції у відповідність до сучасних смаків та вподобань споживачів)

- споживання продукції (удосконалення механізму регулювання цін, підвищення рівня платоспроможності населення, відновлення довіри споживачів до безпечності вітчизняної продукції).

АНОТАЦІЯ

Ткаченко А.О. «Аналіз та прогнозування кон'юктури ринку (на прикладі ринку томатної пасти)»

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістр зі спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» за магістерською програмою професійного спрямування «Економіка, планування та управління бізнесом». – Одеський національний економічний університет. – Одеса, 2019 рік

У роботі розглядаються теоритичні аспекти досліджень кон'юктури ринку, методи оцінки кон'юктури ринку, необхідність та особливості її дослідження в Україні. Проаналізовано кон'юктуру ринку томатної пасти в Україні, експортно-імпортий потенціал ринку, проблеми, тенденції та перспективи розвитку ринку томатної пасти. Запропоновано прогноз обсягу виробництва томатної пасти в Україні на 2020 рік та рекомендації щодо використання резервів, шляхи підвищення ефективності функціонування ринку томатної пасти в Україні.

Ключові слова: кон'юнктура, томатна паста, ринок, кон'юктурні дослідження, перспективи розвитку, прогноз виробництва, шляхи підвищення.

ANNOTATION

Tkachenko A.O. «Research and forecasting of market conjuncture (on the example of the tomato paste market)»,

Thesis for Master degree in specialty « Entrepreneurship, Trade and Stock Exchanges» under the program «Economics, Planning and Business Management». – Odessa National Economic University. – Odessa, 2019

This thesis deals with theoretical aspects of the market condition research, methods of market conditions evaluation, the necessity and features of its research in Ukraine. Author analysis the situation of tomato paste in Ukraine, export-import potential of the market, problems, trends and prospects of development of the tomato paste market are analyzed. Has been proposed the prognosis of the production volume of tomato paste products in Ukraine for 2020 and ways to improve the functioning of the market tomato paste products in Ukraine.

Key words: market, tomato paste, market, conditional research, development prospects, production forecast, ways of improvement.